

Nr 94.

Av herr **Staaff m. fl.**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om åtgärder till främjande av upplåtelse utav odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen.

Under den industriella utveckling, varav vårt land haft att glädja sig under det senaste halvseket, har jordbruket kommit i andra planet. Icke så, att icke jordbruket såsom näring gått betydligt framåt och dess intensitet i hög grad ökats; icke heller så, att icke även jordbruket kommit i åtnjutande av det allmännas stöd och uppuntran i många gagnande avseenden. Men däremot så, att man nu för tiden synes böjd att underskatta jordbrukets oerhörda betydelse för hela vårt ekonomiska liv, att man icke nog kraftigt ingripit mot de ekonomiska och även sociala missförhållanden, som direkt eller indirekt verka hämmande på jordbrukets utveckling och försvagande av den jordbruksidkande befolkningen, och slutligen, att man icke med tillräcklig planmässighet och kraft bedrivit den verksamhet från det allmännas sida, som haft till syfte att lägga ouppodlad jord under plögen.

Orsakerna till att jordbrukets utveckling icke hållit jämna steg med industriens må här lämnas å sido. Allenast det må sägas, att i stort sett nämnda förhållande tvivelsutan beror på ekonomiska grunder; industrien har varit mera lönande, gett hastigare och rikare utbyte på däri nedlagt kapital och arbete än fallet kunnat vara med jordbruket. Det industriella verksamhetsfältet var nytt och obrutet, rika naturtillgångar kunde med tekniska framsteg tagas i den industriella utvecklingens tjänst; industriens tendenser till storindustri och koncentration över huvud skapade sammanträngda platser och samhällen, dit arbetskraften oemotstånd-

ligt drogs från den ensliga landsbygden. Med få ord — vår storartade industriella utveckling har i viss mån köpts på jordbrukets bekostnad. Dagens viktigaste ekonomiska politik synes oss vara att se till, om icke möjligheter finnas, att båda dessa våra förvärvskällor, i så mycket beroende av och betingande varandra, kunna blomstra och utvecklas sida vid sida och i växelverkan med varandra. »Vårt lantbruk är», säger prof. Sundbärg i sitt verk emigrationsutredningen, »dock icke ensamt ett specimen i åkerbrukskemi eller djurfysiologi, det är vårt folks kanske viktigaste ekonomiska fråga — frågan om, huru en så stor del som möjligt av Sveriges jordbruksarbetande befolkning skall kunna fortfarande finna sitt uppehälle inom »modernäringen» i stället för att, såsom nu är fallet, massvis få söka den inom andra förvärvskällor eller i främmande land.»

Under mer än ett århundrade ungefär fram till 1860 uppbar jordbruket, såsom i emigrationsutredningen framhålles, vid pass $\frac{4}{5}$ av vårt lands folkökning. Detta möjliggjordes genom den starka utveckling av den odlade jordens areal, som under denna tid ägde rum. Från att år 1750 hava utgjort ungefär 600,000 hektar, steg den odlade jorden år 1860 till omkring 2,500,000 hektar. Under den tid, som förflutit från 1860, har den nyodlade arealen per år blivit allt mindre och kan i våra dagar anses vara synnerligen obetydlig.

Under tiden 1880—1910 minskades den av jordbruket och dess binäringar levande befolkningen från 3,078,000 människor till 2,663,000, medan under denna tid den befolkning, som har sitt uppehälle av industri och bergsbruk, handel, sjöfart och annan samfärdsel, vida mer än fördubblats. Och folkminskningen är lika stark även i våra bästa jordbrukstrakter. I själva Malmöhus län har jordbruksbefolkningen minskats till den grad, att den nu är mindre än för 70 år sedan.

Under 1870-talet motsvarade vårt lantbruks avkastning ungefär landets behov; i våra dagar uppstår däremot, trots den ganska ringa folkökningen, en brist, som av prof. Sundbärg skattas till ungefär 50 miljoner kronor per år. Och Sundbärg anmärker i sammanhang härmed: »När i andra länder inom Väst Europa jordbrukets kvantitativa utveckling ofta visar sig otillräcklig, beror detta i regeln därpå, att i det närmaste all odlingsbar jord redan är upptagen och att alltså tillsvidare en viss fysisk gräns är satt för framstegen. I vårt land erkännes allmänt, att så *icke* är fallet. Huru oviss man än må vara om den areal, som ännu kan läggas under plog, lära dock alla vara ense om, att dess utsträckning kan räknas i miljoner hektar — och således möjligheten av jordbruksbefolkningens tillväxt också i miljoner människor. När jord-

brukets kvantitativa expansion under senare tid blivit allt mindre i vårt land, så ligger alltså orsaken härtill *icke* däri, att den naturliga gränsen redan skulle vara uppnådd. Under sådana förhållanden återstår ingen annan förklaring, än att den hotande stagnationen beror på *ekonomiska missförhållanden.*»

Att vårt lands uppodling under senare åren väsentligen avstannat, beror givetvis till god del därav, att den bästa av den för jordbruk lämpliga jorden redan är odlad, särskilt i de trakter av landet, där klimat och kommunikationer underlätta en jordbruksdrift. I Norrland, där också förhållandena i allmänhet äro mindre gynnsamma för ett lönande jordbruk, finnas ofantliga områden, som ännu icke lagts under plog. För en var med förhållandena däruppe förtrogen är det dock uppenbart, att i många trakter ett fullt rationellt jordbruk kan drivas, och att det i Norrland ofta är lättare än på en del andra orter i vårt land att vinna de biförtjänster, som äro av betydelse för de små jordbrukarna i sådana trakter, där icke en genomförd intensiv jordbruksdrift alltid kan påräknas.

Frågan om Norrlands kolonisation är därför av utomordentlig betydelse för hela vårt lands utveckling och för vårt jordbruks framtid. Den frågan är också gammal här i landet. Statsmakterna hava tid efter annan vidtagit åtgärder av skilda slag för att underlätta och främja odling och bebyggande därstädes. Att syftet med dessa åtgärder emellertid i stor utsträckning omintetgjorts genom förhållanden, som senare inträffat och som icke från början förutsetts, är en känd sak. Vi hålla dock före, att man icke kan och får lämna frågan om Norrlands kolonisation med vad hitintills blivit åtgjort i detta avseende. Att så ej sker, synes oss så mycket nödvändigare, som under senaste årtiondet emigrationsproblemet jämväl för Norrland blivit aktuellt. Från att under år 1901 2,074 personer utvandrat till främmande länder från de fem norrländska länen, uppgick detta antal år 1910 till 5,887. I en broschyr, utgiven av Nationalföreningen mot emigration, skriver också doktor Adrian Molin följande: »Ökningen av den norrländska emigrationen är så betydande, att man kan säga, att, om den fortfar som hittills, tyngdpunkten i den svenska utvandringen snart nog kommer att ha förflyttats norröver ifrån de gamla emigrationshärdarna i Småland, Halland, Dalsland och Värmland. En mycket stor procent av denna utvandring går direkt eller via Förenta staterna till Canada. Det varmed Canada lockar är framför allt eller så gott som uteslutande den fria jorden. De flesta invandrare, i allt fall av dem, som komma via Förenta Staterna och där tillbragt någon tid, gå direkt till jorden.»

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 4 saml. 35 häft. (Nr 91—95). 2

Då det gäller att åstadkomma en planmässig och omfattande kolonisation och odling av Norrland, är det av stor vikt att erhålla något så när säker kännedom om, varest för jordbruk tjänlig, men icke odlad, för kronan disponibel jord i Norrland finnes. Ett inventarium i stora drag av den odlingsbara jorden nedom odlingsgränsen skulle för detta ändamål vara till bestående gagn. Man skulle därmed vinna en allmän kännedom om, varest den bästa odlingsjorden är tillfinnandes, den ungefärliga storleken av denna jord inom varje revir, jordens allmänna beskaffenhet och karaktär, de särskilda förhållanden (kommunikationer o. s. v.), som i olika fall göra jorden mer eller mindre lämpad för ett lönande bruk, möjligheterna till extraförtjänst (såsom skogsarbete eller bevakare å kronoparker) m. fl. förhållanden, som bleve av synnerlig nytta vid ett planmässigt och kraftigt kolonisationsarbete i Norrland. Med en dylik kännedom om vad man hade att räkna med i odlingsmöjligheter, bleve det också lättare att komma till en hållbar uppfattning om de lämpligaste formerna och villkoren för upplåtelse av jordbrukslägenheter å de norrländska kronoparkerna. Man erhöle därmed också möjlighet att i någon mån så att säga individualisera upplåtelseerna, att kunna i de allmänna och vanliga upplåtelsevillkoren göra vissa jämkningar efter förhållandena i olika trakter. Då vi här nedan tillika föreslå en utredning om avskiljande av vissa odlingsområden från kronoparkerna och en förändrad ordning för meddelande av upplåtelse å dessa områden, är den nu ifrågasatta utredningen av odlingsmarkerna å de norrländska kronoparkerna av särskild betydelse för dessa förslags genomförande.

De uttalanden, som, på sätt här nedan i annat sammanhang erinras, gjordes av 1912 års jordbruksutskott, eller att skogstjänstemännen borde vid lämpliga tillfällen undersöka och kartlägga större sammanhängande, till odling dugliga områden i närheten av odlad bygd och kommunikationsled samt å dessa områden på en gång utstaka flera lägenheter av för ändamålet lämplig storlek, allt under förutsättning att hinder från skogsvårdssynpunkt icke förefunnes för upplåtande av lägenheterna, utgöra, synes oss, ett klart bevis om behovet av det inventarium, vars upprättande vi här vilja ifrågasätta. Den av utskottet anvisade vägen befara vi dock icke skola inom rimlig tid leda till en någorlunda fullständig kännedom om de befintliga odlingsområdena å kronoparkerna i Norrland. Skogstjänstemännen äro alltför upptagna av sin egentliga verksamhet för att ett något mer intensivt och omfattande arbete, i syfte 1912 års jordbruksutskott önskat, skall kunna vara för dem möjligt; de hava icke i allmänhet större intresse av odlingslägenheternas tillkomst

och de sakna väl emellanåt också tillräckliga förutsättningar att kunna ensamma bedöma odlingsmarkernas beskaffenhet och tjänlighet.

Den särskilda undersökning av odlingsmarkerna å de norrländska kronoparkerna, varom vi här uttala oss, får givetvis icke läggas efter sådana mått, att den tar många år i anspråk och för mycket förlorar sig i detaljer. Undersökningen bör vara helt objektiv och i stora drag lämna svar på frågorna, var den odlingsbara jorden företrädesvis är tillfinnandes, samt denna jords areal och beskaffenhet. Vid undersökningen bör givetvis just kolonisations- och jordbrukssynpunkterna bli förhärskande och andra möjliga intressen komma i andra planet.

Förslagsvis hava vi tänkt oss, att undersökningarna skulle företagas revirvis och därvid uppmärksamheten först vändas till de kronoparker inom de olika reviren, där, enligt vad man kan antaga, de största och lämpligaste odlingsmarkerna äro belägna — förhållanden som ju revirförvaltarna kunna helt allmänt upplysa om. Mindre vikt ligger, till en början åtminstone, vid, att *varje* kronopark undersökes. Huvudsakligast gäller att träffa de större sammanhängande odlingsmarkerna, och närmast av dessa dem, som äro belägna i närheten av odlad bygd och kommunikationer. Känt är ju, av vilken nästan avgörande betydelse det är, att odlingslägenheterna bildas kolonivis, vadan möjligheterna härtill måste ägnas den största uppmärksamhet. I allmänhet behövdes väl ej att upprätta särskilda kartor, utan kunde odlingsmarken inläggas å befintliga kartor över kronoparkerna (eller kopior av dem). Arealen borde ju uträknas och markens tjänlighet för odling konstateras, varjämte en förberedande plan för områdets till synes lämpligaste fördelning i odlingslägenheter är önskvärd.

Vidkommande frågan, av vem dessa undersökningar borde förrättas, vilja vi uttala den mening, att särskilda undersökningsförrättare äro av nöden. Givetvis böra dessa hava lantmäterikompetens, men knappast synes behöfvligt att härunder inbegripa bara lantmätare — jämväl lantbruksingenjörer och kanske jägmästare kunna lämpligen ifrågasättas. Emellertid synes nödigt, att dessa förrättningsmän erhålla till biträde två jordbrukskunniga, med ortens förhållanden förtrogna män. Med all sannolikhet skall vederbörande kommun, där kronoparken eller dess huvuddel är belägen, befinnas villig att, där så skulle behövas och påkallas, medverka för erhållande av lämpliga personer till biträde. Vi hava antytt ett, såsom oss synes, antagligt sätt för åstadkommande av ifrågavarande undersökningar. Möjligen finnas andra, ännu lämpligare. Sättet för undersökningarnas verkställande torde i allt fall böra överlämnas till

Kungl. Maj:ts prövning. Och vi hava all anledning förvänta, att undersökningarna så läggas, att just odlings- och jordbrukssynpunkterna bliva beaktade.

Givetvis komma dessa undersökningar att föranleda kostnader. De torde dock ej bli betydliga i förhållande till gagnet av att vinna en säkrare grund för bedömande av de norrländska odlingsmarkerna än som nu finnes. Särskilt anslag för ändamålet torde dock icke för närvarande behöva anvisas. De kostnader, som falla på innevarande och nästa år, torde kunna få av Kungl. Maj:t förskjutas och deras ersättande, i den tör förskott vanliga ordning, anmälas till riksdagen. Därest omständigheterna och vunen erfarenhet om kostnaderna därtill föranleda, läser Kungl. Maj:t ej underlåta att till nästa riksdag väcka förslag om särskilt anslag för ändamålet.

Igångsättes undersökningsarbetet skyndsamt och inriktas på ett flertal revir samtidigt — möjligheterna härvid bero ju i viss mån av tillgången på undersökningsförrättare — borde det kunna slutföras på 2 å 3 somrar.

I följd av vad sålunda anförts, föreslå vi

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allmän undersökning av den å kronoparker och överloppsmarker i de norrländska länen nedan odlingsgänsen belägna, odlingsbara men ej ännu uppodlade, för staten disponibla jord, i syfte att vinna en allmän översikt av belägenheten, storleken och beskaffenheten av denna jord och dess lämplighet i olika delar för odlingslägenhetens utläggande, ävensom en förberedande plan för dessa områdens fördelning i sådana lägenheter.

* * *

Som bekant hava statsmakterna genom beslut tid efter annan sökt främja odlingen i Norrland genom upplåtelse av skogstorp och odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i Norrland.

Det första steget i denna riktning togs vid 1891 års riksdag, då Kungl. Maj:t föreslog, att å kronoparker i Norrbottens län befintliga, till skogstorp tjänliga lägenheter skulle, där sådant finnes vara gagneligt

för kronoparkens vård och bevakning, få av domänstyrelsen på viss bestämd tid, ej överstigande 20 år, upplåtas till odling och bebyggande åt personer, som ägde god frejd samt vore fullt arbetsföra och i övrigt lämpliga. Efter beslut av 1904 års riksdag antogos förändrade bestämmelser för dylika upplåtelser, varjämte även Västerbottens län inbegreps under skogstorsupplåtelsena.

Redan vid 1909 års riksdag beslöts emellertid, på Kungl. Maj:ts framställning, att upplåtande av skogstorsplägenheter icke vidare skulle äga rum, utan antogs i stället en ny form av upplåtelser av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen. Enligt de därvid fästade bestämmelserna skulle lägenhet upplåtas för en tid av 50 år, under de första 15 åren avgiftsfritt och därefter mot en årlig avgift, som bestämmes vid upplåtelsen och beräknas till 3,6 % av lägenhetens värde. Detta värde erhålles genom att till värdet av lägenheten i ouppodlat och obebyggt skick lägga dels värdet av det för lägenhetens bebyggande utsynade byggnadsvirket, dels ock det kontanta byggnads- och odlingsbidraget. Detta bidrag fastställdes till 750 kronor, varav 250 kronor utbetalas, då uthusbyggnaden är färdig och godkänd, 250 kronor, då manbyggnaden är färdig och godkänd, samt 250 kronor, då minst *en* hektar odlingsmark är bruten och försvarligt hävdad såsom åker.

Vid 1912 års riksdag väcktes emellertid inom riksdagen förslag om utredning rörande vidtagande av effektiva åtgärder för att underlätta jordupplåtelser för egna hem i Norrland. Vederbörande utskott ifrågasatte, i syfte att underlätta ifrågavarande upplåtelser och minska den tidsutdräkt, som nu vore förenad med upplåtelsena, att skogstjänstemännen skulle vid lämpliga tillfällen undersöka och kartlägga större sammanhängande, till odling dugliga områden i närheten av odlad bygd och kommunikationsled samt å dessa områden på en gång utstaka flera lägenheter av för ändamålet lämplig storlek, allt under förutsättning att hinder från skogsvårdssynpunkt icke förefunnes för upplåtande av lägenheterna. Därjämte borde i samband med andra förrättningar kunna å kronoskogarna utstakas jämväl en eller annan lägenhet, som icke vore belägen vid odlad bygd eller kommunikationsled, därest upplåtande av lägenheten kunde anses vara för skogens vård och bevakning gagneligt. Avsevärd tidsbesparing borde enligt utskottets uppfattning kunna åtminstone i vissa fall vinnas vid handläggning av inkomna ansökningar, därest beskrivning och utstakning då redan skett av lägenheter, bland vilka vederbörande sökande kunde välja.

I enlighet med utskottets hemställan anhöll ock riksdagen i skrivelse

till Kungl. Maj:t den 7 maj 1912, att Kungl. Maj:t måtte taga under överbäggande, huruvida icke åtgärder i av utskottet antydd riktning kunde vidtagas för underlättande av jordupplåtelse av här ifrågavarande slag. I anledning av denna skrivelse anbefalldes Kungl. Maj:t domänstyrelsen att föranstalta därom, att skogstjänstemännen vid lämpliga tillfällen verkställde sådana förberedande undersökningar i fråga om odlingsmark, som riksdagen i sin nyssnämnda skrivelse avsett. På sätt vi i annat sammanhang framhållit, torde avsevärda och snabba resultat icke kunna förväntas av denna befallning.

Vid följande riksdag, 1913 års riksdag, framlade Kungl. Maj:t, efter en omfattande utredning, förslag till avsevärt förbättrade villkor vid upplåtande av odlingslägenheter.

Detta förslag innehöll *dels* att de föreskrifter som av 1909 års riksdag meddelats att lända till efterrättelse vid upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen skulle undergå vissa angivna förändringar, *dels ock* att innehavare av skogstorp, vilken ej erhållit torpet på arrende, skulle äga att av honom tillkommande statsbidrag å 500 kr. uppbära hälften, då torpets uthusbyggnad vore färdig och godkänd samt återstoden, då manbyggnaden vore färdig och godkänd.

De ovanomförmälda ändringarna i 1909 års villkor voro följande: lägenhetsinnehavaren skulle vara skyldig att från och med 16:de besittningsåret erlægga en årlig vid upplåtelsen bestämd avgift av 3,6 för hundra av *dels* det kapitalvärde lägenheten ansåges äga vid tiden för upplåtelsen, vilket värde för ouppodlad och obebyggd lägenhet dock ej finge sättas högre än till 20 kronor för hektar, impedimenter oberäknade, *dels ock* den odlingshjälp, som komme att utgå till lägenhetsinnehavaren; och skulle innehavare av lägenhet, för vilken enligt tidigare bestämmelser den årliga avgiften beräknats jämväl med hänsyn till den rätt till byggnadsvirke, varom nedan förmåles, erhålla den nedsättning i avgiftsbeloppet, som motsvarade räntan, beräknad efter 3,6 för hundra å värdet av byggnadsvirket. Vidare skulle stadgas, att innehavare av skogstorp, som väl hävdats detsamma, skulle äga att vid utgången av löpande fardagsår erhålla torpet på arrende under femtio års tid med rätt att tillgodonjuta enligt föregående upplåtelse möjligen återstående frihetsår. Hade innehavare av skogstorp erhållit torpet på arrende under 50 år, skulle han äga rätt att av allmänna medel erhålla — utöver honom jämlikt äldre bestämmelser tillkommande statsbidrag å 500 kronor — ytterligare 250 kronor eller sålunda tillhoppa 750 kronor. Av sistnämnda

belopp skulle, i den mån detsamma icke redan uppburits, utbetalas tredjedelen, då torpets uthusbyggnad vore färdig och godkänd, tredjedelen, då manbyggnaden vore färdig och godkänd samt återstoden, då minst en hektar jord, som vid tiden för innehavarens tillträde varit ouppodlad, vore bruten och försvarligt hävdad såsom åker. Beträffande arrende, varom ovan avsåges för skogstorp, skulle i övrigt i tillämpliga delar lända till efter rättelse de bestämmelser, som bleve gällande för odlingslägenheterna; och skulle domänstyrelsen äga att i fråga om upplåtelsevillkoren föreskriva erforderliga jämkningar. Kungl. Maj:ts nyssnämnda förslag bifölls i sin helhet av riksdagen, som tillika, i anledning av framställning i enskild motion, beslöt anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbete och för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i gällande föreskrifter i fråga om ordningen för utbetalande av statsbidrag till innehavare av torp och odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen, att statsbidraget, åtminstone till någon del, kunde i mån av byggnads- och odlingsarbetets fortgång till vederbörande utbetalas oberoende därav, att varken uthus- eller manbyggnad blivit behörigen godkänd eller föreskrivet odlingsarbete helt fullgjorts.

Uti den till innevarande riksdag avlämnade statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t också föreskrivit sådana ändrade bestämmelser i nu nämnt avseende, att innehavare av skogstorp, vilken ej erhållit torpet på arrende, skulle äga att under vissa regler av det honom tillkommande statsbidrag å 500 kr. uppbära intill ²/₃, allt efter som föreskrivet arbete med torpets bebyggande fortgår, och återstoden, då torpets åbyggnader äro färdiga och godkända.

Det skall ej nekas till att förbättrade villkor för upplåtelser av odlingslägenheter i Norrland sålunda tid efter annan kommit till stånd. Särskilt måste erkännas, att genom bestämmelserna av 1909 och 1913 viktiga steg i rätt riktning tagits. Om vi ändock anse, att staten bör sträcka sin hjälpande hand än längre i syfte att Norrlands kolonisation måtte kunna bedrivas i raskare tempo och med större utsikt till bestående framgång än hittills, har detta sin orsak i den utomordentliga betydelsen av Norrlands fortgående uppodling och i den fara, som hotar Norrlands jordbruk över huvud genom den växande emigrationen från denna landsdel. I praktiken torde också en del olägenheter med avseende å ifrågavarande

upplåtelser hava visat sig, olägenheter ofta grundade på formella och personliga förhållanden.

Vi kunna visserligen icke i detalj framlägga förslag till ändrade bestämmelser för upplåtande av odlingslägenheter i Norrland, men vi skola ge några allmänna antydningar till utredning och beaktande vid den skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t, som vi ämna föreslå riksdagen att besluta. Såsom av den föregående redogörelsen framgår, hava skogstorphsupplåtelseerna närmast tillkommit i syfte att vinna arbets- och bevakningspersonal för kronoparkerna. I följd härav och då det gällt upplåtelser å statsegendomar, som stå under skogsstatens vård och förvaltning, har bestämmanderätten rörande alla odlingslägenheter upplåtande kommit att ligga i skogstjänstemännens hand. Därvid hava också naturligt skogsvårdens synpunkter blivit dominerande. Enligt vår mening har detta förhållande icke alltid varit till nytta; uppenbart är, att skogstjänstemännen nästan uteslutande hava skogsvårdens synpunkter för ögonen och att de icke heller alltid sitta inne med tillräckliga förutsättningar att bedöma upplåtelser av odlingslägenheter. Det synes därför vara önskvärt, att en förändring härutinnan kommer till stånd. I trakter, där större sammanhängande odlingsmarker finnas, vore det, på sätt jämväl framhållits i en vid årets A-riksdag väckt motion (nr 74 i 1:a kammaren) om åtgärder till Norrlands kolonisation, gagnande, att dessa marker fränskildes kronoparkerna och ställdes under annan förvaltning än skogsstatens. Även där sådan åtgärd icke kunde vidtagas, är det önskvärt, att upplåtelser av lägenheter i odlingsområdena anförtros åt andra organ än revirförvaltaren allena. Det må med skäl anses vanskligt att i nämnda avseenden framkomma med något detaljerat förslag. Den utredning, vi påkalla, skall härom giva anvisning. Kan man i fråga om upplåtelseerna icke utfinna annat sätt, synes möjligen en sådan anordning kunna träffas, att beslutet om upplåtelseerna fattades av vederbörande revirförvaltare jänte två å kommunalstämman inom vederbörande socken valda personer. Tilläventyrs kunde två av ortens nämndemän anlitas. Huvudvikten synes oss böra läggas vid att allmänna jordbrukssynpunkter också komma till beaktande vid upplåtelser och icke blott de mera rent skogliga synpunkterna. Det förefaller oss som om 1912 års jordbruksutskott icke varit alldeles främmande för nyttan av att skapa större odlingsområden, ehuru de konsekvenser, som synt oss böra därav följa och som vi ovan utvecklat, icke dragits, eller dessa markers frigörande i vissa avseenden från kronoparkerna. Med det förslag, vi ovan antytt, bleve kolonisationssynpunkterna för visso

bättre tillgodosedda än nu, då kronoparkernas bevakningsintressen äro för mycket förhärskande.

De förmåner av fritt virke och visst kontant bidrag till husbyggnader och odlingshjälp, som nu gälla, äro visserligen, efter senaste jämkningar däri, fördelaktiga; men de kunna knappast anses tillräckliga, då det gäller särskilda ansträngningar till förmån för en landsdel, vars uppodlande måste bli av synnerlig betydelse för alla förhållanden därstädes. De svårigheter, som föreligga under den första upplåtelse tiden, innan någon del av statsbidraget kunnat bekommas, hava också kraftigt framhållits i den förut berörda motionen vid 1913 års riksdag. Det är också att förvänta att de ändringar, som Kungl. Maj:t, på sätt nyss erinrats, i anledning härav föreslagit med avseende å odlingsbidragets utbekommande, skola av riksdagen biträdas.

Men enligt vår mening bör man emellertid i förevarande avseenden gå än längre. Det belopp av sammanlagt 750 kronor, som lämnas i byggnadsbidrag, är i regel alltför ringa för att kunna, även med beräkning av det fria virket, förslå till byggnadernas uppförande. Det blir således under nuvarande förhållanden knappast möjligt för en lägenhetsinnehavare att utan egna medel eller avsevärd skuldsättning kunna tillfredsställa bebygga lägenheten. Hans arbetsförtjänst under byggnadstiden blir ju också väsentligt inskränkt genom att han måste ägna en god del av sin tid åt byggnadernas uppförande och iordningställande samt brytande och uppodlande av den mark, vars avkomst skall ge honom livsuppehälle. Enligt vår mening böra därför byggnadsbidragen över lag höjas till 1,500 kronor, samtidigt varmed också den odlade minimiarealen bör höjas till 2 hektar eller således också fördubblas. Därmed skulle lägenheterna tvivelsutan bli av större betydelse för innehavarnes utkomst. Att utbetalningen av nämnda 1,500 kronor icke bör ske på ogynnsammare sätt och grunder än de nu utgå — med de jämkningar däri, som av Kungl. Maj:t föreslagits till årets riksdag —, finna vi uppenbart. Vi vilja dock i detta avseende ifrågasätta en ytterligare lindring, i det vi anse goda skäl tala för att någon mindre del av förevarande bidrag skall kunna, möjligen dock allenast mot säkerhet (borgen), utbetalas redan vid lägenhetens tillträde. Ett sådant litet förlagskapital skulle utan tvivel bli synnerligen välkommet för vederbörande och sätta honom i stånd att bättre komma över den första, i allt fall bekymmersamma tiden. Vi kunna förslagsvis tänka oss följande anordning: 250 kronor i förskott vid lägenhetens tillträde — eventuellt dock blott mot säkerhet (borgen) —, 750 kronor i terminer i mån av byggnads- och odlings-

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 4 saml. 35 häft. (Nr 91—95). 3

arbetets fortgång, 250 kronor, när allt byggnadsarbete blivit avsynat och godkänt, samt 250 kronor, när hela odlingsarbetet blivit avsynat och godkänt. Övervägande torde också böra ske, huruvida en i någon mån vidsträcktare rätt till skogsfångst kan medgivas än som för närvarande gäller för lägenhetsinnehavare.

Det kan vidare ifrågasättas, huruvida icke staten skulle kunna lämna hälften av hela statsbidraget i rent anslag, så att avgälden blott utginge, förutom å jordvärdet, å 750 kronor av statsbidraget. En dylik ytterligare lättnad i lägenhetsinnehavarens möjligheter att skapa sig en skälig utkomst och trygghet skulle säkerligen verka som en god sporre på kolonisationsarbetet och därmed ge staten fullt motsvarande indirekta och snart även direkta fördelar.

En önskan lär i många fall göra sig gällande hos lägenhetsinnehavare att kunna med full äganderätt förvärva sin lägenhet, sedan den blivit fullt iordningställd, avsynad och godkänd. En dylik önskan må vara förklarlig, i många fall berättigad. Men vi anse oss icke för närvarande böra närmare ingå på denna fråga, enär formerna för upplåtelser av jord från kronoegendomar är under utredning av särskilt tillkallade sakkunniga, och nu förenämnda spörsmål torde böra prövas och utredas i sammanhang härmed. Vad som eljest kan göras för att bereda lägenhetsinnehavarna större trygghet i sitt innehav bör uppenbarligen ske — i detta hänseende torde nu rådande förhållanden ingalunda vara tillfredsställande.

På grund av vad sålunda anförts, få vi hemställa,

att riksdagen behagade besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville *dels* efter verkställd utredning, för riksdagen skyndsamt framlägga förslag till ändrade och förbättrade villkor för upplåtelser av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen i huvudsaklig anslutning till de riktlinjer, vi här ovan anför, och särskilt avseende förhöjning av odlingsbidraget samt gynnsammare lyftnings- och återbetalningsvillkor för detta bidrag, *dels ock* taga under omprövning, huruvida större sammanhängande odlingsmarker å ifrågavarande kronoområden må kunna avskiljas från skogsstatens förvaltning och förvaltas i annan ordning samt upplåtelser av odlingslägenheter anförtrös åt organ,

som lämna fullt tillfredsställande garantier för en prövning av dylika upplåtelser ur kolonisations- och jordbrukssynpunkter.

Stockholm den 28 maj 1914.

<i>Karl Staaff.</i>	<i>Nils Edén.</i>	<i>Axel Schotte.</i>
<i>Rob. Karlsson.</i>	<i>D. Persson i Tällberg.</i>	<i>Johan Ericsson.</i>
<i>Erik Röing.</i>	<i>Joh. Ström.</i>	<i>R. G. Hamilton.</i>
<i>Linus Lundström.</i>	<i>Per N:son Bosson.</i>	<i>E. A. Nilson.</i>
<i>Fridtjuv Berg.</i>	<i>Jakob Pettersson.</i>	
